

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Asiaticae Historiae Societatis Iesv Pars ...

Libris Quatuor Comprehensa: Vbi praeter res gestas à Patribus Societatis Iesv in conversione Sinarum, Cocincinae, & Tunchini Regnorum nihil omittitur eorum, quae possunt liberali placere Lectorum curiositati

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1670

51. Visit. nostrorum in Sinis, omnes reperit in officio &c.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10757

negotij ardorem tardauerint, verum suos tenuit progressus quoad in-
 opratum, vt post videbitur, desineret. Nunc styli compendio, exhiben-
 dum occurrit Patris Palmerij toto Regno iter ad inspiciendas pro-
 suo munere nostrorum vbique stationes aut diuersoria; in quo vir pru-
 dens eximie censuit quæ esset illis mandaturus, duci ex iis quæ vidisset,
 & re præsentī oportere. Nec fide illorum niti qui Sinas imaginarios
 dum animo voluerent, multa suadebant, veris quos nunquam aspe-
 xerant Sinis obfutura. Valdè tamen habebat sollicitum qui tandem
 fieret vt ager ingenuus, & paratissimus ad frugem, cultura insaper,
 & semente annorum plus quadraginta exercitus, conuersos ad fidem
 non millionibus, sed parçè millibus muneraret? cum cur ad Christum
 tam pauci præ aliis transirent Literati? post ad Ecclesiæ incrementa
 cui bono professio, editioque naturalium doctrinarum? etsi enim mul-
 ta de diuinis non erat nescius à nostris edi, cur non omnia? demum
 illa visendi, reuisendi que in sericis, paratūque splendido Rituum vrbi-
 corum, cum Mandarinis officia mutua, & dona, Palmerio ægrè sapie-
 bant. Hæc utroque versum scrutaturus, Gonzalo Telleira se dedit
 comitem qui ad Regem Sinarum tormenta decem muralia, & librato-
 res eorum quatuor Macao peruehebat; nec euasit propterea ærumnas
 itineris, semper extraneis inuisi. A medio Decembri ad Februarium
 excurrentem, absolui Quanceo non potuit, partim solus ad nauigij labur-
 ram latens, duransque illic frigidam hiemem homo annorum sexaginta;
 partim haud multò commodiùs cum aliquibus Lusitanis in cenobio
 Bonziorum, ex quo tandem liber, Pechinum vsque omnia lustrauit,
 vbi cumque essent Christiani, vel homines de Societate; nihilque omi-
 sit quod boni Pastoris prudentiam vigilem deceret. Quam ei diligen-
 tiam reposuit Deus animi voluptate præterquam metuerat singulari;
 cum in nostris, & in Christianis, eorum ex cultis disciplina omnia
 comperit, omni sua expectatione meliora, de quibus ad Præpositum
 Vitellescum multas dedit Macao literas; nam occupationibus nostro-
 rum quas suspicatus fuerat iusto leuiores; fateretur addi nihil potuisse
 quod absque miraculo tolerabile ipsis foret; harum specimen cepit ex
 anu sancta, quæ marito Giancci, ob decrepitem senium incipiente vi-
 ribus & vita defici, vnum ex Partibus euocarat, qui postremis sacris
 consolaretur moriturum, narrabatque flets P. Visitatori accurrisse illum
 milliaribus bis centum viginti (quæ viarum à nobis vbique longinqui-
 tas, multò illie pluribus quam apud nos infesta periculis, quotidiana-
 nus erat nostrorum labor) eius vero aduentu maritum immensa perfu-
 sum lætitia, ritèque ad mortem comparatum; dixisse, illa ipsa nocte
 paucas intra horas, euolaturum se in cælum. Quærenti vnde id disce-
 ret? ex meis respondit oculis, cubiculum video, intus forisque beatis
 stipatum geniis, qui me præstolantur; nec miror à vobis non cerni,
 eum vestra causa non venerint, sed mea, vt me ad Deum deducerent.
 Ac de viso quidem lector sentiat vt volet; certè dicta hora bonus senex

51.
 Visit. nostro-
 rum in Sinis,
 omnes repe-
 rit in officio
 &c.

placidissimè obiit. Quòd autem messe tam avara, & Christianorum numero tam angusto, pensaretur tantus agricolarum labor causam facile intellexit, cum expertus agnouit cuiusmodi animal apud Sinas esset Extraneus; scripsitque, hoc solum tam diuturno sudore si nostri promouissent, ut liceret eis in Regno Sinarum otiosè sibi, ac placidè viuere; debere in Europa videri incredibiliùs, quam si cohors Turcarum, ex hominibus constata in occasiones omnes promptis manipulatim aut viritim, domum sibi Romæ, passimque Primariis fidei sanctæ in domiciliis poneret; sana Mahometo, & populum faceret; communicaret consilia cum gentis eiusdem, legisque sociis extra Regnum, ex quo intestinæ coniurationes, & irruptiones externæ timerentur: grauiùs siquidem externos apud Sinas suspitionibus laborare, quàm Turcæ laborent apud Christianos, & ingrauescere illas vicinias Macai, & Lusitanorum, Philippinarum prospectu exemplisque Malacæ & Indiæ, quæ suis olim subiectæ Principibus, nunc extraneis parebant. Hinc item cognouit, quanta nostros egisset necessitas ad professionem Mathematices, & Moralis, quibus eam sui fiduciam, & opinionem Doctrinæ fecerant Mandarinis, ut supercilio posito, quo legem Regni præcipuam aduersus externos seuerissimè æmulantur, eos secum habere cuperent, defenderentque ab aduersariis. Horum sedecim dies Pechini spectator Palmerius, & attentissimus Inspector non tenebat scilicet præ gaudio lachrimas, cernensque regni primaria capita, ædes nostras visendi officis frequentare; templi exitum, & ingressum, Christi Redemptoris adoratione quadruplici colere, cuius in altari extabat effigies; & autem Patribus auidè præbere; urbanitates has mutui honoris & aditionum alternarum tanti didicit nostra interesse, quanti Mandarinis habere propitios, aut aduersos. Laudauitque in iis etiam nostrorum habitum cultiorem, quem paulo ante suspectum habuerat, ut qui excipiendis visentibus omitti absque illorum iniuria non posset, adhibereturque ab omnibus omninò Literatis, sed peculiariter à nostris ne quam Bonziorum speciem præferrent: nec vetò decere ex nostris ritibus integrum Regnum fingi, in quo nullum censeretur indignius venia, & iniuriosius facinus, leui etiam inurbanitate. Cæterum lustrandis Prouincijs tam multa passus est Palmerius, ut sibi propiùs vitæ finem, quam itinerum instare, non rarè crederet: inspicendis itaque vastissimis tractibus, in Prouincia Sciansiensi, Honana, & Sciansiensi, vices Sinas commisit Vagonio, ipse interea capitibus tredecim, articulos digessit centum sexaginta, partim veteres, partim à se conceptos, omnes ad vsum maximè oportunos, experientia probatos annorum quadraginta quinque, & suffragio commendatos antiquorum operatorum: eò illorum spectabat summa, ut operarium Sinensem de Societate, effingeret religiosa disciplina, & Apostolico munere perfectum, in quo ad illas descendit minutias quæ in exemplar commune propositæ, nihil à se diuersum eorum arbitrio permittebant

qui

qui noui quotannis Macao aduenirent. Sub hæc Inspectoris officio decem. ferè mensibus perfunctus, Octobri medio applicuit Macaum anno 1629. vbi Cocincinæ difficiliora negotia eius aduentum operiebantur, quæ parum lætam nobis materiam suggerent. Erat illic eorum qui primi Christum prof. ssi fuerant, obseruatio euidentissima, ex quo illuc Patres Christianismum induxerant, qui nunc magnis florēbat incrementis, restoruisse pariter ethnicorum aduersus idola cultus sacrilegos; antea vix templis maioribus, desperatisque rebus in opem vocata; nunc ægrè arborem, aut saxi cauum Dei alicuius sigillo carere; quæ loculentis manu rustica incisis bubalorum Pastores insererent; adirent, inuocarent, prostratis humi corporibus adorarent. Iam spectra dæmonum, iam scæda cum iis familiaritas, responsa, præstigiæ, occupationes corporum & similia olim crebra, nunc prope continua, mitis modis infelices terrere, ludere, lacerare; prouisione profus diabolica contra Deum incipientem Regnum illud ex inferorum tyrannide in libertatem asslerere. Quantis enim accessionibus fidelium numerus à paucissimis operis augetur, inditio sit Rarana Prouinciarum ad meridiem prima, vbi diebus non plus quadraginta Sacerdos noster Pulocambi missus, ita Christianos in proposito fidei stabiluit, ethnicos baptismo lustrauit tam multos, vt Bonzius tantum non antea pro Deo habitus, à suis desertus, cogeretur victum opificio querere. Concertatiuncula de Religione, quam mouit Baubone in Prouincia Canghai, Manuël Catechista, & cui aderat Pater coram Magistratu, & populo, horis duabus ethnici plusquam sexaginta ad Christianos accessere partisque aliunde adiuncti lucris, numerum confecere octingentorum, & vndecim. Sinoæ cum Rege agens Buzomius, Primates quadraginta Ecclesiæ adiunxit, ingentes secum tracturos familias, & fundaratos in ea Metropoli Christianitatem, ex nobilitate constitam regij sanguinis & Literatorum. Illis enim primis iam Cathecumenis, dum erudirentur, applicabant se alij, nec honorum gradu nec meritis in pares, parabantque se ad Christianismum, amouenda paulatim à se materia scelerum, quæ ipsi perperam necessitate vel consuetudine excusant; Christiani candoris integritas non potest admittere: ibidem Princeps illa fratris Regis mater, sex alios filios sacro fonti dedit, inter quos Virgo annum agens nondum viceesimum, cuius celsitas mentis, parenti Mariæ simillima, sperabatur fore, nomini Christiano maxime gloriosa. Ipsum Regis fratrem Christianismi pungebat ardor, sed Regis odia verebatur, quem vna quæstuum ratio Lusitanis, & Patribus fingeat beneuolam. Neophytorum porrò eiusmodi erat toto regno virtus, vt arbitrarentur Patres, fuisse vel decuplatis laboribus emendam; eorum aspectu Christianos ab Europa mercatores, pudebat vacui nominis, cuius vim, & exemplum in Neophytis mirabantur. Onerarias duas Lusitani ad oram Rarana Prouinciæ fregerant, enarantant vita incolumi vectores, sed lege barbara tum ipsos, tum co-

52.
Christianif-
mus in Co-
cin. miracu-
lis, & virtu-
tibus floret.